

Kleine groepen in de gemeente van Christus

Vragen en antwoorden

Op woensdagavond 14 januari 2009 heb ik in de **Koningskerk in Zwolle-Zuid** een lezing gehouden over kleine groepen in de gemeente van Christus. Na die lezing was er gelegenheid om schriftelijke vragen te stellen. Daar is gretig gebruik van gemaakt! Op een aantal vragen is die avond door mij nog een antwoord gegeven. Maar hieronder vindt u alle vragen terug, met daarbij een antwoord. Ik hoop dat deze antwoorden (die uiteraard niet uitputtend bedoeld zijn) een bijdrage mogen leveren aan het verdere bezinningsproces!

Jos Douma, woensdag 11 februari

- De lezing is hier te beluisteren:
<http://www.fonteinkerhaarlem.nl/luisterpreken/lezingzwollezuid20090114josdouma.mp3>
- Dit is de powerpointpresentatie bij de lezing:
<http://www.josdouma.nl/kleinegroepen/presentatiezwollezuid20090114josdouma.ppt>
- Kijk ook op www.josdouma.nl (kies onder 'geloofsgesprekken' voor 'kleine groepen')

1. Hoe geef je in de kleine groep door middel van geloofsgesprekken vorm aan de genade? Kunt u daar wat concreter over zijn?

In mijn verhaal heb ik er veel nadruk op gelegd dat kleine groepen ten diepste als doel hebben: samen de genade ervaren, elkaar helpen om uit genade te leven. Uiteraard is daarbij een veilige context nodig en moet je elkaar ook kennen en je vertrouwd bij elkaar voelen. Echter, dat zijn niet de uiteindelijke doelen, maar (heel belangrijke) randvoorwaarden.

Geloofsgesprekken die gekleurd worden door genade houden in dat je (tegen de achtergrond van de Bijbelse gedachte dat de kracht van genade zichtbaar wordt in zwakheid) bereid bent om je open en ontvankelijk voor elkaar op te stellen.

Kenmerkend voor een geloofsgesprek zijn in elk geval deze drie elementen:

- **Een open Bijbel:** het gaat erom dat Gods Woorden kleur geven aan ons gesprek. Het gaat niet om onze meningen, onze ervaringen en onze inzichten, maar om wat onze Heer zegt en hoe we dat moeten toepassen in ons dagelijks leven, in onze relaties, in onze mooie en onze moeilijke momenten.
- **Een open hart:** het gaat erom dat we persoonlijk zijn en ons hart en ons leven open stellen voor de ander. Dat is niet gemakkelijk, want het is heel kwetsbaar. Daar is een veilige omgeving voor nodig, met mensen die je kunt vertrouwen en die nooit misbruik zullen maken van je openhartigheid.
- **Een open oor:** het gaat erom dat we echt proberen te luisteren naar wat God zegt, naar wat de Geest ons wil duidelijk maken én dat we echt luisteren naar de ander als hij of zij iets moeilijks

of iets moois vertelt. Juist door de ander heen kan de Geest je ook aanspreken: we hebben echt elkaar nodig om Gods woorden te horen en ze in de praktijk te brengen.

2. Moet je de senioren in de gemeente (70+) zelf laten bepalen of ze mee willen draaien in een geografische kleine groep of in een senioren-middag-groep? En hoe zit dat met de jeugd? Moeten jongeren het zelf weten?

Zowel de ouderen (70+) als de jongeren (18-) vormen een deel van de gemeente waarvan je je af kunt vragen of zij optimaal bereikt worden via de kleine groepen. Voor ouderen is het soms praktisch moeilijk om mee te doen (bijvoorbeeld omdat bijeenkomsten 's avonds gehouden worden) of wordt de manier van gesprek voeren als erg lastig ervaren. Voor jongeren geldt vaak dat met name de kleine groep bijeenkomsten een nogal 'volwassen' karakter hebben: gesprekken met elkaar voeren.

Daarom is het belangrijk om voor beide groepen in de gemeente apart de vraag te stellen: Hoe kunnen we ervoor zorgen dat ze die pastorale en diaconale aandacht ontvangen die nodig is? Want dat is uiteindelijk de centrale vraag vanuit het perspectief van de onderlinge zorg: Krijgt iedereen die zorg die nodig is? Daarom hebben we in de Fonteinkerk in Haarlem voor de ouderen ook het ouderenpastoraat: een groep vrouwen die op zich genomen hebben om regelmatig bezoeken te brengen en maandelijks een ouderenochtend te organiseren. Het pastoraat voor de jongeren (m.n. 12-18 jaar) is ondergebracht in de mentorcatechese.

Dat wil niet zeggen dat deze jongeren en ouderen niet bij een groep thuishoren: alle gemeenteleden horen bij een groep, of ze daarin nu wel of niet actief participeren. Op deze manier is iedereen in de gemeente in beeld.

3. Hoe groot moet de groep zijn wat adressen betreft?

Dat is nog niet zo'n gemakkelijke vraag. Als in een groep alle volwassenen aanwezig zijn tijdens de bijeenkomsten, en als zij graag een geloofsgesprek willen voeren, dan zou een groep van 8 tot 10 volwassen heel mooi zijn. In de praktijk kan lang niet iedereen altijd komen, dus dat vraagt al om een iets groter aantal.

Als het gaat om de onderlinge zorg voor elkaar in de kleine groepen (helpen, bezoeken brengen etc.) dan is een wat groter aantal adressen weer belangrijk (bijvoorbeeld 15).

Verder moeten bedacht worden dat, als de hele gemeente in kleine groepen wordt ingedeeld, er hoe dan ook adressen niet actief mee zullen doen in de bijeenkomsten.

Alles bij elkaar lijkt mij 10 tot 12 adressen per groep het beste. Vanuit dat uitgangspunt kan in de praktijk voor bijvoorbeeld geloofsgesprekken eventueel gekozen worden voor gesprekken in twee groepen. Voor onderlinge zorg kunnen twee groepen eventueel aan elkaar gekoppeld worden.

Laat dit in elk geval niet een principieel geladen gespreksonderwerp zijn.

4. Wat verstaat u onder 'ouderenpastoraat'? Mijn man en ik zijn 71 en voelen ons goed thuis in onze bijbelstudiekring.

Onder vraag 2 is hier al wat over geschreven. Het is prachtig als je je als ouderen thuis voelt in de eigen Bijbelstudiekring! Maar de vragen rond het al dan niet invoeren van kleine groepen moeten niet alleen vanuit de individuele ervaringen van gemeenteleden beantwoord worden (we moeten

niet alleen voor onszelf denken), maar vanuit het totaalbeeld in de gemeente. Hierin heeft de kerkenraad een heel eigen verantwoordelijkheid. Misschien voelt 50% van de ouderen zich prima thuis in een eigen Bijbelstudiekring, maar zijn er 40% ouderen die niet meedraaien in een Bijbelstudiekring en nog 10% die juist heel graag naar kleine groepen zouden willen overgaan.

Het is dus belangrijk om er oog voor te hebben dat het individuele perspectief tot een heel andere conclusie kan leiden dan het ‘vogel-perspectief’ waarvan verwacht mag worden dat de kerkenraad dat heeft.

5. Waarom gebeurt in Haarlem het ouderenpastoraat en het jeugdpastoraat niet vanuit de kleine groep?

Zie ook weer vraag 2. De praktijk wijst uit dat een heel aantal ouderen méér nodig heeft dan de kleine groep: sommigen participeren wel heel actief, maar waarderen ook de bezoeken van het ouderenpastoraat erg en de maandelijkse ontmoetingsochtenden. Anderen horen wel bij een kleine groep maar vinden dat een vorm waarin ze zich niet thuis voelen of waaraan ze geen behoefte hebben.

6. Wat is het verschil tussen een kleine groep en een goed draaiende wijk-Bijbelstudie?

Een kleine groep is primair opgezet vanuit de vraag: hoe kunnen we elkaar leren kennen en in het kader van ons dagelijkse leven elkaar helpen om christen te zijn en te groeien in Christusgelijkvormigheid? Daarbij gaat uiteraard ook de Bijbel open (zie bij vraag 1). Een wijk-Bijbelstudie is primair opgezet vanuit het verlangen om samen Bijbelstudie te doen. Uiteraard zal daarbij ook het dagelijkse leven aan bod komen, maar daar ligt niet de primaire focus van een Bijbelstudiegroep.

Een belangrijk verschil is ook dat een Bijbelstudiegroep wordt opgezet op initiatief van gemeenteleden zelf, terwijl kleine groepen in de gemeente een middel zijn waardoor de kerkenraad invulling wil geven aan de Bijbelse roeping om zorg te dragen voor elkaar en elkaar te helpen in geestelijke groeiprocessen.

Praktisch gezien is er waarschijnlijk heel veel overlap tussen een goed draaiende wijkbijbelstudiegroep en een kleine groep. Maar als het gaat om de verantwoordelijkheid van een kerkenraad om zorg te dragen voor een doelgerichte en samenhangende manier van werken in de gemeente met het oog op spirituele, pastorale en missionaire gemeenteopbouw vormen de kleine groepen (als die door heel de gemeente heen worden ingevoerd) een duidelijk andere benaderingswijze.

Het vraagt om grote zorgvuldigheid en ook veel tijd om een eventuele overgangperiode goed gestalte te geven.

7. Kleine kringen/miniwijken worden nogal eens ingesteld om een tekort aan ambtsdragers op te lossen. Dat hoor ik u gelukkig niet zeggen. Kunt u iets meer zeggen over de relatie tussen de kleine groep en de ouderlingen en diakenen?

In Haarlem is de insteek bij het invoeren van kleine groepen inderdaad niet geweest een tekort aan ambtsdragers. Wel heeft meegewogen (naast het primaire grondmotief dat we in de gemeente geroepen zijn om elkaar lief te hebben, te dienen, te aanvaarden, te helpen, te bemoedigen enzovoort, wat het best tot zijn recht komt in kleine groepen) dat in de praktijk de ambtsdragers onvoldoende (minder dan vroeger) toe komen aan bezoekwerk en aan het opbouwen van een

vertrouwensband.

Als het om de onderlinge relatie gaat tussen de kleine groep en de ambt dragers het volgend:

- Bij de ambts dragers berust de eindverantwoordelijkheid voor de onderlinge zorg in de gemeente (pastoraal, diaconaal en spiritueel).
- De praktische uitvoering ervan komt meer dan eerder te liggen in de kleine groep.
- Daarbij speelt de kleine groepleider een belangrijke rol. Deze leider moet daarom goed worden toegerust en geïnspireerd, niet eenmalig via een cursus, maar steeds opnieuw. Dat dit gebeurt is weer de verantwoordelijkheid van de ambts dragers.
- Er dient een goede onderlinge samenwerking en afstemming te zijn tussen ambts dragers en kleine groepleiders. Hierin zouden de ambts dragers initiërend moeten zijn.
- Als het om situaties van tucht en vermaan gaat geldt des te sterker: hoewel we allemaal als gemeenteleden geroepen zijn om elkaar indien nodig te vermanen en te corrigeren (juist in de kleine groepen zou dat gemakkelijker moeten kunnen), houden de ouderlingen hier hun eigen specifieke verantwoordelijkheid. Deze wordt niet overgenomen door de leider van de kleine groep.

8. Hoe zou een avond van een kleine groep eruit kunnen zien?

Voordat ik antwoord op die vraag geef, is het belangrijk om ook te (blijven) zien dat de bijeenkomst van de kleine groep niet de enige vorm is waarin het kleine groepsleven zich afspeelt. Ook tussen de bijeenkomsten door is het de bedoeling dat er met elkaar meegeleefd en naar elkaar omgezien wordt. De leider van de kleine groep kan daarin een voorbeeldrol vervullen (zelf ook individuele bezoeken afleggen waar nodig) en ook een coördinerende rol (stimuleren dat de groepsleden elkaar niet alleen tijdens de bijeenkomsten ontmoeten maar ook in andere vormen met elkaar meelevend).

De opzet van een avond:

- binnenkomen en bijpraten
- de leider begint met een 'ijsbreker'
- gebed (en lied)
- geloofsgesprek, liefst met behulp van handreikingen die gegeven zijn bij gehouden preken in de eigen gemeente (in de Fonteinkerk is er bij elke preek een preeksamenvatting ('Bronwater') met vijf gesprekpunten voor dit geloofsgesprek)
- dankgebed (eventueel kringgebed)
- Naborrelen

9. Het feit dat de tweede dienst slecht wordt bezocht vind ik geen teken van een levende gemeenschap. Zouden kleine groepen daar wat aan veranderen?

Het ervaren van onderlinge verbondenheid en gemeenschap vindt zeker ook plaats in en rond kerkdiensten. Als deze minder worden bezocht, is dat in die zin heel jammer dat mensen daarmee deze momenten van betrokkenheid op elkaar missen (dat geldt zowel voor wie wel komen als voor wie wegblijven).

Echter, het invoeren van kleine groepen heeft niet als doel het verminderde bezoek van de tweede dienst op te lossen of te 'compenseren'. Het zijn twee verschillende thema's. Het zou daarom ook niet juist zijn om op het gesprek over de kleine groepen een soort hypotheek te leggen door er een ander thema mee te verbinden.

Kleine groepen hebben niet als doel het bezoek van de diensten te stimuleren of (tegengesteld daaraan) toe te werken naar afschaffing van de (tweede) dienst. Het gaat erom dat in kleine groepen een vorm van gemeenschap gevonden kan worden die in en rond kerkdiensten in veel mindere mate haalbaar is. In de dienst kijken we met z'n allen één kant op (naar de preekstoel c.q. het liturgisch centrum; in de kleine groep kijken we elkaar in de ogen.

10. Wat is de ideale groepsgrootte voor de verschillende functies (geloofsgesprek, onderlinge zorg, missionaire doel)?

Zie het antwoord bij vraag 3.

11. Mijn verwachting is dat er gemeenteleden bewust blijven kiezen om aan de zijlijn te staan en niet mee te doen. Hoe ga je met hen om? Heeft invoering van de kleine kring hierop invloed gehad in Haarlem?

Die verwachting is inderdaad realistisch: er zullen gemeenteleden zijn die niet meedoen. Een belangrijke vraag is dan altijd: Waarom doen zij dat niet? Dat kan te maken hebben met teleurstellingen uit het verleden: mensen zijn gekwetst geraakt in onderlinge contacten en vinden het erg moeilijk om zich (weer) te geven. Er zijn ook gemeenteleden die het sowieso heel moeilijk vinden om te functioneren in groepen; voor hen is zo'n kleine groep daarom best bedreigend. Anderen doen niet mee omdat ze de visie op de kleine groepen gewoonweg niet delen: ze zijn het er niet mee eens dat kleine groepen iets zouden bijdragen aan het gemeentelieven of ze hebben bezwaar tegen het 'opgelegde' karakter ervan. En er kan ook sprake zijn van individualisme en consumentisme: gemeenteleden die het prima vinden om trouw de kerkdiensten te bezoeken maar verder geen behoefte hebben aan wezenlijk contact en ook geen roeping voelen om een bijdrage te leveren aan het gemeentelieven.

Het komt natuurlijk nogal nauw als het gaat om het onderscheiden van de achterliggende motieven. En dus moet ook de gezocht worden naar een passende reactie (altijd gepaard met de liefde van Christus) die kan gaan van begrip, meeleven, respecteren, blijven uitnodigen en waarden tot aanspreken op een afstandelijke houding.

In Haarlem merk ik: het enthousiasme voor de kleine groep is vaak omgekeerd evenredig aan de mate van participatie van het betreffende gemeentelid. Oftewel: als je niet meedoet, is het niet moeilijk om kritisch te blijven; als je wel meedoet merkt bijna iedereen dat het veel winst oplevert.

Verder heb ik gezien dat een heel aantal mensen met wie nog maar heel weinig contact was, juist via de kleine groep weer meer betrokken zijn geraakt. Een enkeling is er die de kerkdiensten niet bezoekt (en dat vanwege negatieve ervaringen ook niet wil) maar wel participeert in de kleine groep. Ook zijn er mensen die juist door wel te participeren hun kritische benadering hebben verruild voor een dankbare betrokkenheid.

In zijn algemeenheid geloof ik dat er zeker een deel van de gemeente via de kleine groepen tot een (nieuwe) betrokkenheid zal komen die er eerder niet was.

12. Maar wat te doen met mensen die niet mee willen doen?

Vooraf begripvol benaderen. Drammen is altijd uit de boze. Blijf liefdevol en uitnodigend. Zie verder bij vraag 11.

13. Is lidmaatschap van een kleine groep vrijblijvend of verplicht?

De begrippen ‘vrijblijvend’ en ‘verplicht’ zetten de discussie denk ik onnodig op scherp. Uiteindelijk gaat het hier om een beleidsmatige keuze die door de kerkenraad als de geestelijke leiding van de gemeente gemaakt moet worden. Daarbij kan gekozen worden voor kleine groepen als een mogelijke vorm binnen de gemeente. Dan wordt ieder in de vrijheid gelaten om daar wel of niet aan mee te doen (zoals dat altijd al het geval is geweest met Bijbelstudieverenigingen).

Als er gekozen wordt voor het concept ‘gemeente van kleine groepen’ dan wordt iedereen in een kleine groep ingedeeld zodat iedereen in ieder geval bij een kleine groep hoort ook al kiest de een (hopelijk de meesten) voor actieve participatie en de ander (hopelijk een veel kleiner getal) voor een niet-actieve betrokkenheid.

Beter lijkt me daarom te spreken met behulp van de termen: actieve betrokkenheid en niet-actieve betrokkenheid. Bij die laatste term kan zeker de vraag gesteld worden of dat wel betrokkenheid is: vanuit het perspectief van het betreffende gemeentelid is er inderdaad geen betrokkenheid, maar vanuit het perspectief van de betreffende kleine groep is die betrokkenheid er wel degelijk: het betreffende gemeentelid hoort er wel degelijk bij ook al kiest hij of zij ervoor zich afzijdig te houden.

14. Hoe motiveer je de mensen die om een bepaalde reden laten blijken dat ze niet zoveel behoefte hebben aan contacten binnen de gemeente?

Hierbij is het antwoord onder vraag 11 belangrijk. Vraag dus altijd eerst naar de redenen waarom iemand niet zo veel behoefte heeft aan contacten binnen de gemeente! Laat iemand vervolgens nooit links liggen maar zoek naar gepaste manieren om toch aandacht te geven en een uitnodigende houding te laten zien.

15. Zijn alle gemeenteleden lid van een kleine groep of zijn er ook afvallers?

In de Fonteinkerk zijn alle gemeenteleden lid van een kleine groep. Zeker zijn er ook gemeenteleden die niet meedoen of zelfs niet bereikt worden. Maar via de kleine groep zijn ze wel in beeld, beter vaak dan toen alleen de betreffende wijkouderling verantwoordelijk was voor het zoeken van contact.

16. Waarom is kleine groep hét middel om als gemeente te werken aan de vervulling van het verlangen naar Christus' gestalte in ons?

Het verhaal wat ik hield ging over kleine groepen. Als mijn verhaal over prediking was gegaan zou ik iets dergelijks kunnen hebben beweerd: dat prediking hét middel is om als gemeente te werken aan dat verlangen en de vervulling ervan.

Wel geloof ik dat de kleine groep als heel eigen vorm om gestalte te geven aan het elkaar in de gemeente helpen om geestelijk te groeien in Christus unieke mogelijkheden biedt, omdat we in zo'n kleine groep heel concreet elkaars leven kunnen delen, onze noden en aanvechtingen ter sprake kunnen brengen en onze geloofsvragen kunnen bespreken. Waar dat gebeurt, in een veilige omgeving waar mensen oprecht naar elkaar luisteren, ontstaan mooie kansen voor geestelijke groei.

17. Als je er zóveel voor moet organiseren (toerusting etc.) omdat het anders niet loopt, blijkt daar niet uit dat het tegennatuurlijk is? Hebben veel mensen juist geen vertrouwensband

nodig? Die ontstaat toch niet als we maar lang genoeg bij elkaar in een miniwijk gaan zitten? Veel mensen hebben hiervoor een vriendschapsband nodig. Het klinkt heel idealistisch maar moeten we niet nuchter zijn en meer rekening houden met karakters/karakterbeperingen zoals u het misschien zou noemen? Wat is de meerwaarde van dit geforceerde bij elkaar zetten? Voor sommige mensen is de blokkade te hoog. Is dat erg?

Dit is een heel aantal vragen bij elkaar! Graag beantwoord ik ze apart.

- **‘Als je er zóveel voor moet organiseren (toerusting etc.) omdat het anders niet loopt, blijkt daar niet uit dat het tegennatuurlijk is?’** In zeker zin kun je voor een kerkdienst hetzelfde zeggen: daar moet ook ongelooflijk veel voor georganiseerd worden. Organiseren is niet tegennatuurlijk maar een heel gewoon scheppingsmatig gegeven. Je zou zelfs kunnen zeggen dat we hierin iets van de gebrokenheid van het leven herkennen: de mooie dingen zoals God ze bedoeld heeft komen niet vanzelf! Het fenomeen ‘ambtsdragers’ bijvoorbeeld is ook niet erg natuurlijk als je ervan uitgaat dat toch iedereen uit zichzelf wel naar de ander zal omzien. Toch blijkt dat niet te gebeuren en wijst de Bijbel ons de weg van ambtsdragers. Verder is het vanuit het persoonlijke c.q. individuele perspectief van het gemeentelid heel begrijpelijk dat deze vraag gesteld wordt, maar vanuit het perspectief van de geestelijke leiding van de gemeente (een complex geheel waarin heel veel mensen samenleven en samenwerken) eigenlijk iets heel natuurlijks: natuurlijk vergt zoiets complex als het er zorg voor dragen dat alle gemeenteleden die aandacht en zorg ontvangen die ze nodig hebben om een redelijke complexe organisatie.
- **‘Hebben veel mensen juist geen vertrouwensband nodig? Die ontstaat toch niet als we maar lang genoeg bij elkaar in een miniwijk gaan zitten? Veel mensen hebben hiervoor een vriendschapsband nodig.’** Het is heel belangrijk om een vertrouwensband met elkaar op te bouwen. Dat kan soms ook tijd kosten en in kleine groepen is het belangrijk daar tijd voor te nemen. Tegelijk hebben heel veel ambtsdragers de ervaring dat veel gemeenteleden ervoor kiezen om, ook al is er nog niet speciaal een persoonlijke band opgebouwd, openhartig en eerlijk het geloofsgesprek aan te gaan. Dat gebeurt vanuit een voorgegeven vertrouwen in de ambtsdrager (natuurlijk gaat hier ook veel mis en is er veel mis gegaan - maar dat wist deze positieve ervaringen toch niet uit). Ook binnen kleine groepen waar mensen bij elkaar komen die elkaar niet hebben uitgezocht (zo zit de gemeente van Christus principieel in elkaar) kunnen we vanuit onze persoonlijk verbondenheid met Christus (die tegen ieder van ons zegt: ‘Vrienden noem ik jullie’) ervoor kiezen om ons open te stellen. Dat is niet vanzelfsprekend (dat herhaal ik nog maar een keer) maar ook niet onmogelijk (en dat onderstreep ik omdat we ‘in Christus’ aan elkaar gegeven worden). Ten diepste moeten we deze vragen, die heel terecht zijn, leren beantwoorden door ons diepgaand te bezinnen op wat het voor ieder van ons persoonlijk betekent dat we ‘in Christus’ zijn.
- **‘Het klinkt heel idealistisch maar moeten we niet nuchter zijn en meer rekening houden met karakters/karakterbeperingen zoals u het misschien zou noemen?’** Ik krijg in mijn gemeente ook wel een enkele keer de vraag of ik niet idealistisch ben. Ik geloof dat zelf niet. Ik heb wel vertrouwen dat Gods Geest werkt en dat er, als we ons daarvoor open stellen, heel mooie en onverwachte en zelfs ongedachte dingen kunnen gebeuren! En ik zie dat ook gebeuren: mensen die elkaar niet uitzoeken, kiezen er toch voor, in vertrouwen, om zich open te stellen en er ontstaan nieuwe relaties die zelfs een vriendschappelijk karakter krijgen. Wel blijft het van belang om rekening te houden met de gebrokenheid die er is in intermenselijke relaties en in het feit dat niet iedereen gemakkelijk contact maakt of in een groep functioneert.
- **‘Wat is de meerwaarde van dit geforceerde bij elkaar zetten?’** Ik verzet me een beetje tegen het woord ‘geforceerd’. Dat is een woord dat ik minder passend vind als het gaat om het leven in de gemeente van Christus. We zeggen ook niet dat we in de gemeente als geheel ‘geforceerd’ bij elkaar worden gezet, maar dat we in de gemeente van Christus aan elkaar

gegeven worden. En dat is niet altijd gemakkelijk! Daaraan kun je je in het grotere geheel van de gemeente nog redelijk gemakkelijk onttrekken door gewoon niet om te gaan met mensen die je ‘niet liggen’. Dat wordt minder gemakkelijk in de kleine groep: daar ervaren we veel meer aan den lijve dat we elkaar inderdaad niet hebben uitgezocht maar dat we wel aan elkaar worden gegeven.

- **‘Voor sommige mensen is de blokkade te hoog. Is dat erg?’** Nee, dat is niet erg! Er kunnen grote (persoonlijke) blokkades zijn waardoor we het moeilijk vinden om ons aan anderen te geven. Dat hoort bij de gebrokenheid van ons bestaan. Daarom moeten we hierin op een zachtmoedige en geduldige manier met elkaar omgaan. Maar dat doen we niet door op een wat stigmatiserende manier te spreken over kleine groepen als ‘geforceerd’ en ‘idealistisch’. Dat doen we vooral door elkaar te helpen om te zien dat we als gemeenschap van christenen geroepen zijn om elkaar echt en concreet te helpen in ons verlangen dat Christus meer gestalte in ons krijgt en door samen te zoeken hoe dat voor de gemeente als geheel het beste inhoud en vorm kan worden gegeven.

18. Hoe ziet u de relatie tussen de kleine groepen en bestaande, niet altijd geografisch georganiseerde Bijbelkringen? Dit, ook in het licht van de verbinding met de erediensten.

Die relatie is behoorlijk lastig. Het kan niet de bedoeling zijn om een gegroeide situatie met georganiseerde Bijbelkringen zomaar te laten vallen voor een nieuwe benaderingswijze. Dat zou geen recht doen aan het vele goede dat er binnen de Bijbelkringen gebeurt. Er zou gezocht moeten worden - als er een keuze wordt gemaakt om met kleine groepen te werken in de gemeente als geheel - naar de invulling van een overgangperiode van bijvoorbeeld drie jaren waarin toegewerkt wordt naar kleine groepen als basisuitgangspunt.

Daarbij is het verschil tussen Bijbelkringen en kleine groepen zoals ik daarover onder vraag 6 iets geschreven heb nogal belangrijk: Bijbelkringen ontstaan op initiatief van gemeenteleden zelf en vormen als zodanig geen middel dat door een kerkenraad kan worden ingezet met het oog op spirituele en pastorale gemeenteopbouw; de kleine groepen zijn nadrukkelijk wel zo bedoeld: een middel dat door de geestelijke leiding van de gemeente wordt ingezet voor gemeenteopbouw.

Daarbij is ook van belang de keuze van de thema's voor de geloofsgesprekken: ik geloof dat het wezenlijk is voor doelgerichte en samenhangende gemeenteopbouw dat de thema's en Bijbelgedeelten die in de zondagse prediking aan de orde komen ook op een verdiepende manier in de kleine groepen aan de orde gesteld worden. De boodschap van een preek landt beter wanneer je daar in ander verband ook persoonlijk over doorspreekt.

19. Hoe kan er invulling worden gegeven aan permanente toerusting van leiders? Door een cursus? Hoelang ben je leider? Is er een combinatie mogelijk met ouderlingschap/diakenschap?

Permanente toerusting (en inspiratie) van leiders is erg belangrijk! Aan het begin van het leiderszijn van een groep kan dat een eenmalige cursus zijn. Maar het is beslist ook nodig om door het jaar heen regelmatig toerustings- en inspiratiemomenten te organiseren voor de leiders (we doen dat in Haarlem vijf keer per jaar, tijdens avonden waarbij ook de wijkambtsdraggers worden uitgenodigd). Kijk voor meer informatie op www.fonteinkerhaarlem.nl/kleinegroepen.

Een combinatie met ouderlingschap of diakenschap is minder wenselijk omdat het leider van een kleine groep zijn een volwaardige eigen taak is, die door de energie die met ambt kan kosten gemakkelijk in de verdrukking kan raken als er voor zo'n combinatie wordt gekozen.

Vaak wordt het leiderschap overigens door echtparen gedaan, waarbij in onze gemeente ook regelmatig voorkomt dat vrouwen (ook wel van ambtsdragers) het kringleiderschap op zich nemen.

Het is goed om voor deze taak meerdere jaren beschikbaar te zijn om zorg te kunnen dragen voor continuïteit in het groepsleven.

20. Wat bedoelt u als u zegt dat er een 'heldere verbinding met de eredienst' moet zijn? Wat moet ik me daarbij voorstellen?

Zie wat daarover geantwoord is onder vraag 18. Verder is van belang om onder ogen te zien dat kleine groepen ook kunnen worden ingezet (ik zou dan haast zeggen: misbruikt) als een soort tegenbeweging: wat we missen in het 'gewone' gemeentelven zoeken we dan maar in de kleine groep. Dat kan twee kanten opgaan: de kleine groep kan door mensen die zich aangetrokken voelen tot een meer evangelische manier van geloofsbeleving als een soort compensatie worden gebruikt voor het door hen ervaren tekort in de erediensten en de rest van het gemeentelven; de kleine groep kan ook worden gebruikt als de plek waar je naar hartelust je zorgen en teleurstelling kunt uiten over een uit koers geraakte gereformeerde kerk (om even twee uitersten te noemen).

Daarom is het zo belangrijk om vanaf het begin ook gericht te zijn op de verbinding tussen kleine groep en eredienst: het gaat om twee kernen van het gemeentelven die elkaar kunnen versterken!

21. Hoe krijgen we een diep verlangen dat Christus gestalte in ons krijgt?

Dat diepe verlangen groeit naarmate we groeien in onze bewondering en aanbidding van Christus! Het diepe verlangen dat Christus gestalte in ons krijgt zal groeien als we ons er steeds meer met verstand en hart bewust van worden hoe overweldigend groot en liefdevol en genadig onze Heer Jezus is, en hoe ongelooflijk het eigenlijk is dat wij als God kinderen hem op aarde zichtbaar en ervaarbaar mogen maken voor anderen. De weg van 2 Korintiërs 3 vers 18 speelt hierin een centrale rol: 'Wij allen die met onbedekt gezicht de luister van de Heer aanschouwen, zullen meer en meer door de Geest van de Heer naar de luister van dat beeld worden veranderd.'

22. Wat voor soort problemen zijn jullie tegen gekomen bij het opstarten en hoe zijn die opgelost?

Problemen hebben we niet gehad, alleen uitdagingen;-).

Een belangrijke uitdaging was en is: zijn er voldoende gemeenteleden die leider van een kleine groep willen zijn? Het is van belang om daarbij ook zorgvuldig te zijn en gemeenteleden te zoeken en te vinden die van harte de visie ondersteunen en bereid zijn om zich hiervoor ook regelmatig te laten toerusten en inspireren.

In de beginfase was er in Haarlem relatief veel verzet tegen het invoeren van kleine groepen. Dit verzet is na verloop van tijd bij een enkeling omgeslagen in berusting en bij een heel aantal anderen in toch meedoen en ontdekken dat er mooie dingen gebeuren in kleine groepen.

Voor leiders is het soms ook lastig om om te gaan met teleurstellingen: ook na herhaald uitnodigen en aandringen willen mensen niet meedoen. Soms valt een avond in het water omdat er bijna niemand blijkt te komen opdagen.

Een echte uitdaging blijft het ook om de verdieping van het geloofsgesprek aan te brengen. Daarin willen de leiders ook graag gesteund worden. De wil is er wel, maar het kunnen niet altijd. Ook vraagt het steeds weer de aandacht dat leiders echt moeten durven leiding nemen.

Gespreksvoering is ook steeds een punt van aandacht: hoe voorkom je dat de gesprekken blijven hangen in discussies?

23. Hoe zou de samenstelling van de groep kunnen wisselen?

In de Fonteinkerk in Haarlem is er een redelijk groot natuurlijk verloop door verhuizing waardoor groepen opnieuw moeten worden ingedeeld of samengesteld omdat ze te klein of te groot worden. Verder is het uitgangspunt toch wel dat je zo veel mogelijk in dezelfde groep blijft en we zien ook dat dat heel vruchtbaar is: elkaar leren kennen en vertrouwen blijft altijd ook een menselijk proces waarvoor tijd nodig is.